

VIỆN VĂN HỌC

NGHIÊN CỨU VĂN HỌC

L I T E R A R Y S T U D I E S

■ ISSN 0494-6928

Số 7 (569)

Tháng 7-2019

TẠP CHÍ CỦA VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM

NGHIÊN CỨU VĂN HỌC LITERARY STUDIES

TỔNG BIÊN TẬP

PGS.TS. Nguyễn Hữu Sơn

HỘI ĐỒNG BIÊN TẬP

Chủ tịch:

PGS.TS. Nguyễn Đăng Điệp

Ủy viên:

PGS.TS. Trần Thị An

PGS.TS. Trương Đăng Dung

PGS.TS. Đoàn Lê Giang

PGS.TS. Nguyễn Hữu Sơn

PGS.TS. Lưu Khánh Thơ

GS.TS. Trần Ngọc Vương

BAN BIÊN TẬP - TRỊ SỰ

TS. Trần Thiện Khanh (Phó Trưởng ban)

PGS.TS. Lưu Khánh Thơ

TS. Đỗ Thị Thu Huyền

ThS. Nguyễn Kim Nhạn

Tòa soạn: 20 Lý Thái Tổ, Hoàn Kiếm, Hà Nội

Điện thoại: (04) 3825 2895 (115)

Fax: (04) 3825 0385

Email: tapchinevh@gmail.com

Website: <http://vienvanhoc.vass.gov.vn>

Giấy phép xuất bản số 283/GP-BVHTT cấp ngày 23-5-2001.

In tại Công ty Cổ phần sách và Phát triển giáo dục Việt Nam.

GIÁ: 48.000Đ

MỤC LỤC

Chuyên san *Văn học các dân tộc thiểu số Nam Bộ*
- từ truyền thống đến hiện đại

LỜI ĐẦU SỐ

ĐOÀN LÊ GIANG	Người Hoa với Chiêu Anh Các - “Salon văn học” quốc tế đầu tiên của Việt Nam	3
PHẠM TIẾT KHÁNH	Truyện cổ dân tộc Chăm và Khmer nhìn từ góc độ đề tài	12
NGUYỄN KIM CHÂU	Hình tượng Quan Công qua câu đối trong chùa, miếu người Hoa ở An Giang	22
HỒ QUỐC HÙNG - HUỖNH VŨ LAM	Truyện cười dân gian Khmer trong đời sống thực tại	31
NGUYỄN THỊ KIỀU TIÊN	Từ truyện Ream Kê đến sân khấu Dù kê, Rô băm của người Khmer Nam Bộ	42
TĂNG VĂN THÒN	Đặc điểm ngôn ngữ thơ bảy chữ trong dân ca người Khmer Nam Bộ	50
NGUYỄN THỊ NHUNG	Sự tương đồng trong type truyện “Dũng sĩ diệt yêu quái” của người Khmer Nam Bộ và người Việt	57
NGUYỄN HỮU LỄ	Văn học Châu Ro – Từ truyền thống đến hiện đại	66
NGUYỄN PHƯƠNG THẢO	Vị thế hai nhà thơ gốc Hoa Trịnh Hoài Đức - Ngô Nhân Tĩnh trong nền văn học dân tộc giai đoạn thế kỷ XVIII - XIX	78
PHAN MẠNH HÙNG – VÕ MINH TRUNG	Trương Hào Hiệp và <i>Mộng Mai đình Hoa nguyên thảo tập</i>	84
NGUYỄN TRƯƠNG TUẤN	Vương Hồng Sển và <i>Tự vị tiếng Việt miền Nam</i> – Nhìn từ văn hóa tộc người Nam Bộ	100
ĐỖ THỊ THU HUYỀN	Giải lãnh thổ trạng thái xa xứ trong sáng tác Lý Lan	112

VĂN HỌC NHÀ TRƯỜNG

TRẦN THANH TUẤN	<i>Sự tích Ao Bà Om - truyền thuyết tiêu biểu của người Khmer ở Trà Vinh</i>	121
ĐỌC SÁCH		
NGUYỄN THỊ KIỀU TIÊN - TĂNG VĂN THÒN	<i>Tuyển tập truyện Ream Kêr dân tộc Khmer Nam Bộ</i>	127
TIN TỨC		
PV	Hội thảo <i>Kỷ niệm 100 năm sinh nhà thơ Huy Cận</i>	130
PV	Hội thảo <i>Các tạp chí khoa học xã hội và công tác xuất bản trong cách mạng 4.0 và hội nhập quốc tế</i>	131
HN	Hội thảo <i>Việt Nam, châu Âu giao lưu văn hóa, văn học</i>	132

TUYỂN TẬP TRUYỆN REAM KÊR DÂN TỘC KHMER NAM BỘ
(NXB. Văn hóa Dân tộc, Hà Nội, 2016; 328 trang)

NGUYỄN THỊ KIỀU TIÊN*

TẶNG VĂN THÒN**

Là người con của dân tộc Khmer, Sang Sét là trí thức có uy tín lớn trong cộng đồng dân tộc Khmer Nam Bộ. Chúng tôi bản khoăn không biết chọn gọi ông với danh xưng gì cho phù hợp với những đóng góp của hơn 40 năm cuộc đời với nhiều vai trò hay một nhà quản lý, một nhà giáo hay một nghệ sĩ, một nhà phê bình sân khấu. Ở vai trò nào, cương vị nào, ở ông vẫn cháy một tình yêu mãnh liệt với ngôn ngữ, văn hóa - văn học và nghệ thuật dân tộc Khmer.

Chúng tôi biết đến ông lần đầu tiên khi thực hiện đề tài nghiên cứu về dạy học tiếng Khmer. Trong suốt buổi trao đổi, ngoài những thông tin phục vụ cho việc nghiên cứu của đề tài, chúng tôi đã rất ấn tượng về một người đàn ông với dáng người nhỏ nhắn nhưng giọng nói âm vang, say sưa nói về dân tộc Khmer, nói về thế hệ trẻ người Khmer, về công tác giáo dục và đau đáu những nỗi niềm về nhiệm vụ bảo tồn và

phát huy tiếng nói, văn hóa dân tộc.

Nghệ sĩ Ưu tú Sang Sét (Thạch Sét) sinh năm 1952 tại Cầu Kè, Trà Vinh. Mặc dù đến năm 1988 ông mới tốt nghiệp Chuyên ngành Lý luận, phê bình sân khấu tại Trường Đại học Nghệ thuật sân khấu II nhưng từ trước đó (năm 1976) ông đã gắn đời mình với nghệ thuật sân khấu của người Khmer. Từ đó đến nay, vẫn kiên trì và bền bỉ, sân khấu và văn học Khmer luôn là niềm đam mê mà ông miệt mài theo đuổi. Và chúng tôi tin chắc rằng, khi trái tim còn đập, tình yêu của ông dành cho văn học nghệ thuật Khmer vẫn không ngừng đam mê, tỏa sáng.

Từ năm 1976, từ vai trò cán bộ sáng tác tại Đoàn Nghệ thuật Khmer tỉnh Trà Vinh, đến nay ông đã kinh qua các chức trách, nhiệm vụ công tác như Quyền Trưởng đoàn Đoàn Nghệ thuật Khmer; Trưởng phòng nghiệp vụ Sở Văn hóa - Thông tin Thể thao tỉnh; Giám đốc Trung tâm Văn hóa tỉnh, Phó Chủ tịch Hội Văn học Nghệ thuật tỉnh; Phó Chủ tịch Ủy ban Mặt trận Tổ quốc tỉnh; Phó Giám đốc Đài

* TS. - Trường Đại học Trà Vinh, Email: ntktien82@gmail.com,

** ThS. - Trường Đại học Trà Vinh, Email: vanthon.tang@gmail.com

Phát thanh Truyền hình tỉnh... Về mặt quản lý nhà nước, ông còn là chuyên viên cao cấp. Ở mỗi vị trí công tác, ông luôn hoàn thành xuất sắc công việc của mình và vẫn đều đặn cho ra đời những tác phẩm văn học nghệ thuật có giá trị với các tác phẩm tiêu biểu: *Phong tục, lễ nghi Khmer Nam Bộ* (2012), *Cách phiên âm chữ Khmer – Việt và Việt - Khmer* (2016), *Tuyển tập truyện Ream Kê dân tộc Khmer Nam Bộ (song ngữ Khmer - Việt)* (2016), *Di tích chùa Bôdhissalaraja (Kom Pông)* (2017), Tập thơ song ngữ *Bước đến thành công* (2019) và 9 kịch bản Dù kê đã được dàn dựng và biểu diễn từ năm 1980 đến nay.

Có thể nói, với một người nghệ sĩ, gia tài cả cuộc đời của ông không chỉ là những giải thưởng trong các hội thi, hội diễn mà là những bài hát, kịch bản múa, kịch bản Dù kê đã được dàn dựng biểu diễn tại nhiều Đoàn nghệ thuật vùng Đồng bằng Sông Cửu Long, phát sóng trên một số đài Truyền hình và Phát thanh khu vực Đồng bằng Sông Cửu Long cũng như trên đài Truyền hình Việt Nam VTV9, VTV5 HD Tây Nam Bộ...

Đọc *Tuyển tập truyện Ream Kê dân tộc Khmer Nam Bộ (Song ngữ Khmer - Việt)* của Sang Sét, chúng tôi bị hấp dẫn không chỉ bởi nội dung mà còn ở đóng góp của tác phẩm đối với đời sống văn học và nghệ thuật sân khấu Khmer nói chung.

Truyện được ông tuyển chọn, biên tập và sáng tạo theo phong cách rất riêng, tiêu biểu cho đặc trưng văn học nghệ thuật của người Khmer Nam Bộ. Với hình thức tự sự, với ngôn ngữ gần gũi, đời thường, tuyển tập dễ đọc, dễ sân khấu hóa và là nguồn tư liệu cho giới nghiên cứu, sinh viên các ngành văn hóa – văn học – ngôn

ngữ tham khảo và phục vụ cho bộ môn ngữ văn địa phương.

Khi hỏi ông về sự ra đời của tác phẩm, nghệ sĩ chia sẻ: “Từ nhỏ được nghe ông bà kể cho nghe về truyện Ream Kê, đến lớn lên vẫn còn được nghe kể. Nhưng đến lúc được xem hát, xem Rô băm có các vở diễn về Ream Kê thì thấy không có hệ thống, logic từ đầu đến cuối. Từ đó, tôi mới nảy sinh ý tưởng phải làm sao để xây dựng được tập truyện Ream Kê có hệ thống và logic từ đầu đến cuối truyện”. Để chuẩn bị cho sự ra đời của đứa con tâm huyết này, ông bắt đầu tìm hiểu và đọc trọn bộ sử thi *Ramayana* của Ấn Độ (tiếng Anh và bản dịch tiếng Việt); xem hết bộ phim *Ream Kê* của Indônêsi, xem *Rô băm Ream Kê* của Lào, Thái Lan, Campuchia; tìm hiểu truyện Ream Kê tranh khắc trên đền Angkor Wat; tổng hợp sưu tầm nhiều tài liệu tiếng Khmer, tiếng Anh, tiếng Pháp, tiếng Việt có liên quan đến sử thi *Ramayana*; nhất là truyện tranh Ream Kê được vẽ vào năm 1908 của chùa Pihdahakhahtdaram “Knông Sroc” (Chùa Quy Nông, ấp Quy Nông, xã Hòa Thuận, huyện Châu Thành, tỉnh Trà Vinh) và kế thừa từ các bậc thầy dân gian có hiểu biết về Ream Kê để có thể hoàn thành và xuất bản *Tuyển tập truyện Ream Kê dân tộc Khmer Nam Bộ* song ngữ Khmer - Việt. Qua tác phẩm, tác giả mong muốn hệ thống lại một cách logic bài bản truyện Ream Kê mà ông cha đã truyền lại để giữ gìn, giới thiệu đến con cháu đời sau, quảng bá văn học nghệ thuật Khmer đến độc giả.

Bên cạnh yếu tố kế thừa, tập truyện còn mang nét đặc trưng của người Khmer Nam Bộ qua lăng kính sáng tạo của người nghệ sĩ Khmer. Điều mà chúng tôi tâm đắc

nhất ở tập truyện này là hình thức xuất bản song ngữ Khmer – Việt. Đây là điều kiện để cả người Kinh hay người Khmer hoặc tất cả các tộc người anh em trong đại gia đình Việt Nam đều có thể đọc tìm hiểu về tập truyện này, đồng thời là cơ hội quan trọng để đưa tinh hoa văn hóa nghệ thuật Khmer đến với mọi người.

Tuy truyện Ream Kêr được nhiều dân tộc viết lại từ sử thi *Ramayana* của Ấn Độ nhưng ở mỗi dân tộc truyện Ream Kêr lại mang bản sắc văn hóa riêng của dân tộc đó. *Tuyển tập truyện Ream Kêr dân tộc Khmer Nam Bộ* là bản anh hùng ca ngợi ca lòng chung thủy, sự trung thành, đức tính hào hiệp, và hơn hết là tin tưởng tuyệt đối vào chiến thắng của cái thiện,... Những giá trị ấy tiêu biểu cho tính cách người Nam Bộ nói chung, người Khmer Nam Bộ nói riêng. Đồng thời, đó cũng là cách kết thúc các vở diễn Rô băm, Dù Kê được trích từ truyện Ream Kêr của người Khmer từ xưa đến nay.

Hiện nay, các đội, các đoàn nghệ thuật đã có thể dựa vào *Tuyển tập truyện Ream Kêr dân tộc Khmer Nam Bộ* để xây dựng kịch bản Rô băm, kịch bản Dù Kê cho riêng mình. Đây là giá trị thực tiễn của tác phẩm đồng thời cũng mang nghĩa tri ân của một người con đối với cộng đồng dân tộc mình.

Theo nhà nghiên cứu Sang Sét, cái khó nhất trong công tác bảo tồn và phát triển văn học, nghệ thuật truyền thống của người Khmer là vấn đề nhân lực. Hiện chưa có trường Văn hóa nghệ thuật Khmer hoặc nhà hát Nghệ thuật Khmer Nam Bộ nên việc giảng dạy, biểu diễn ở các đội, các đoàn hát hiện chỉ mang tính truyền nghề, thiếu tính khoa học và bền vững. Văn nghệ Khmer Nam Bộ rất phát triển nhưng chưa đủ độ chuyên nghiệp cả về mặt lý luận và chuyên môn nên rất khó

phát triển về lâu dài. Hiện nay Trường Đại học Trà Vinh có Khoa Ngôn ngữ - Văn hóa – Nghệ thuật Khmer Nam Bộ đã nghiên cứu, giảng dạy, đào tạo chuyên sâu về các lĩnh vực ngôn ngữ, văn hóa, nghệ thuật Khmer. Các hoạt động và công trình nghiên cứu của Trường, Khoa là tiền đề và là môi trường thuận lợi cho con em, văn nghệ sĩ, nhà nghiên cứu Khmer có điều kiện học tập, trao đổi chuyên môn.

Quay lại vấn đề nhân lực, nhà nghiên cứu Sang Sét vẫn rất trăn trở. Theo ông cần tăng cường đào tạo đội ngũ cán bộ chuyên môn về ngôn ngữ, lý luận và phê bình sân khấu, đạo diễn, nhạc sĩ, biên đạo múa, họa sĩ,... là người Khmer - để nghiên cứu, sưu tập, dàn dựng, ghi chép các bản nhạc, làn điệu ca múa và nghệ thuật sân khấu Dù kê Khmer Nam Bộ nói riêng, nghệ thuật Khmer nói chung một cách có bài bản, khoa học. Với sự ra đời của *Tuyển tập truyện Ream Kêr dân tộc Khmer Nam Bộ*, ngoài giá trị văn học còn cung cấp kịch bản cho sân khấu Rô băm, Dù Kê, góp phần vào công cuộc phát triển sân khấu Khmer Nam Bộ. Ngoài ra, theo ông, cần thành lập một nhà hát nghệ thuật sân khấu Dù Kê Khmer Nam Bộ để khai thác, giảng dạy và đào tạo diễn viên, nhằm bổ sung cho các đội, các đoàn nghệ thuật Khmer Nam Bộ. Và qua đó, người nghệ sĩ Khmer có điều kiện được hoạt động, được sống với nghề; nghệ thuật sân khấu Khmer được phát triển một cách bền vững hơn.

Kết lời, chúng tôi xin mượn ở Nghệ sĩ Ưu tú Sang Sét sự chân thành, nhiệt tình, đam mê của người Khmer Nam Bộ để thấp sáng niềm tin, khát vọng về công cuộc bảo tồn và phát huy các giá trị văn học nghệ thuật Khmer Nam Bộ đạt nhiều kết quả tốt đẹp.